

Lisätiedot: ylijohdaja Tarja Haaranen, p. 02 9525 0282, tarja.haaranen@gov.fi
kehittämisojohtaja Juho Korpi, p. 02 9525 0136, juho.korpi@gov.fi

Tarkennuksia luonnonsuojelun ja vesiensuojelun rahoitukseen

Luontokadon torjumisesta ja vesiensuojelusta koituu väistämättä kustannuksia valtiontalouteen. Mikäli toimia ei jatketa määrätietoisesti, kasvavat luontokadon ja vesien tilan huononemisen haitat sekä niiden torjunnan kustannukset entisestään. Helmi- ja METSO-ohjelmilla sekä vesiensuojelun tehostamisohjelmalla voidaan torjua luontokatoa ja parantaa vesien tilaa sekä vastata samalla vapaaehtoisin keinoin osaltaan EU- ja kansainvälisiin velvoitteisiin.

EU-velvoitteiden kustannukset budjetissa

EU:n uusi biodiversiteettistrategia hyväksyttiin v. 2020. Sen toimeenpanoon valmistauduttiin jo viime hallituskaudella, mutta suoraan siihen ei vielä osoitettu rahoitusta. Kuitenkin esim. Pohjois-Suomen metsien suojeluun talousarvioissa osoitetut lisämäärärahat (20 milj. euroa v. 2020 sekä 9 milj.€ v, 2023) sekä Metsähallituksen monikäyttömetsien 30 000 ha suojelupäätös v. 2023 ennakoivat biodiversiteettistrategian kansallisten sitoumusten toimeenpanoa suojelupinta-alan ja vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelun osalta.

EU:n biodiversiteettistrategiassa jäsenmaat sitoutuivat kehittämään suojelualueverkostoaan siten, että EU:n tasolla saavutetaan 30 % suojelupinta-ala sekä maa- että merialueilla vuoden 2030 loppuun mennessä, suojelemaan jäljellä olevat vanhat ja luonnontilaiset metsät. Lisäksi tulee pysäyttää kaikkien luonto- ja lintudirektiivien liitteiden lajien ja luontotyyppien suojelutason heikkeneminen sekä parantamaan suojelutasoa 30 prosentilla lajeista ja luontotyypeistä. Strategian kansallinen toimeenpano käynnistyy varsinaisesti alkavalla hallituskaudella. Nykyinen kehystaso ei huomioi sitä, että vapaaehtoisen suojelun ja elinympäristöjen kunnostamisella voitaisiin osaltaan vastata yllä mainittuihin suojelutavoitteisiin (METSO) sekä lajien ja luontotyyppien tilan parantamiseen (Helmi-ohjelma) samalla kun toimeenpanemme kansallisia päätöksiä. METSO- ja Helmi-rahoituksen yhteenlaskettu nykyinen kehystaso on yhteensä 40 M€/vuosi ja korotustarpeeksi on esitetty yhteensä 57 M€/vuosi. Mahdollisia tulevien EU:n velvoitteiden aiheuttamia lisätarpeita, kuten ennallistamisasetuksen toimeenpanokustannuksia ei ole määrärahatarpeissa otettu huomioon. Erityisesti EU:n ennallistamisasetuksesta tulevat velvoitteet edellyttävät v. 2024 jälkeen myös Helmi-ohjelman tavoitteiden kasvattamista, mutta tavoitteet ja kustannukset täsmentyvät kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisen yhteydessä 2024-2025, joten siihen ei ole pystytty vielä vastaamaan normaalissa kehysvalmistelussa.

Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2021 EU vesipuitedirektiiviin ja meristrategiadirektiiviin perustuvat vesien ja merenhoitosuunnitelmat vuosille 2022–2027, joiden toimeenpano ei toteudu ilman Vesiensuojelun tehostamisohjelmaa. Tehostamisohjelman toimilla toteutetaan myös Itämeren suojelukomission Itämeren toimintaohjelmaa (BSAP), Saaristomeriohjelmaa sekä EU:n biodiversiteettistrategiaa. Vesiensuojelun tehostamisohjelmaan ei ole määrärahoja teknisessä kehyksessä ja lisätarve on 26 miljoonaa euroa vuosittain vuosille 2024-2027. Vesiensuojelun tehostamisohjelma päättyy vuoden 2023 lopussa, jollei lisärahoitusta ole. Tällöin ei voida toteuttaa myöskään Saaristomeriohjelmaa ja eikä jatkaa maanparannusaineiden levitystä.

Tärkeää olisi myös, että EU:n monivuotisten rahoituskehysten välitarkastelussa Suomi pyrki siihen, että rahoituksen uudelleen kohdennuksessa varmistetaan riittävät sekä tehokkaat resurssit ilmastotoimien sekä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi EU:ssa globaalien sitoumusten ja mm. ennallistamis-asetuksen mukaisesti. Täten voidaan vähentää kansallista rahoitusosuutta tavoitteiden saavuttamiseksi.

Määrärahojen jakautuminen kunnille, järjestöille ja yrityksille

Luonnonsuojelun määrärahat

Momentilta 35.10.21 sisältää Helmi-ohjelman lisäksi myös muita tehtäviä kuten METSO-ohjelman edistäminen, suojelualueiden merkintä, maisema-alueiden inventointi ja hoito sekä lajisuojelun tehtävät. Momentilta kohdentuu yrityksille rahoitusta ELY-keskusten ostopalveluiden kautta, kun ELY-keskukset toteuttavat Helmi-ohjelman konkreettisia kunnostustoimia. Kunnille ja järjestöille kohdennettu Kunta- ja Järjestö-Helmi avustushaku on järjestetty vuosina 2020-2022 ja keskimääräinen avustussumma on ollut noin 4 miljoonaa euroa vuosittain. Avustusta on tarkoitus jatkaa joka toinen vuosi, jos rahoitusta on.

Momentilta 35.10.52 maksetaan Metsähallituksen Luontopalvelujen kuluja. Pääosa rahoituksesta käytetään henkilöstö- ja konsernikuluihin. Viime vuonna momentin rahoitusta käytettiin n. 15,5M€ virkistyskäytön ja kulttuuriperintökohteiden huolto- ja korjauspalveluiden hankintaan sekä n. 5,5M€ luontokohteiden ennallistamiseen ja hoitoon ostopalveluina. Digikehitykseen ja toimitilojen ylläpitoon liittyviä palveluita ostettiin n. 3,8 M€ edestä. Vuonna 2022 käytettävissä oli vielä vuodelta 2021 siirtynyttä perusrahoitusta n. 4M€ ja erillismäärärahoitusta n. 30M€, millä mahdollistettiin valtaosa vuoden 2022 palveluostoista. Vuonna 2023 ostopalveluiden osuus rahoituksesta on pienempi.

Momentilta 35.10.63 maksetaan luonnonsuojelun korvauksia ja kauppahintoja maanomistajille, joita tässä tapauksessa ovat yksityishenkilöt, yritykset ja kunnat. Tilastoja rahoituksen kohdennuksesta maanomistajakunnittain ei ole. Voidaan kuitenkin arvioida, että rahoituksen kohdentuminen vastaa maanomistuksen suhteellista jakautumista Suomessa. Suurin maanomistajaryhmä on yksityishenkilöt. Kunnille on METSO-ohjelmassa annettu noin 7 000 hehtaarin tavoite, jota kerryttävistä kaupoista on maksettu normaali kauppasumma ja rauhoituksista osittaiskorvaus.

Vesiensuojelun määrärahat

Momentilta 35.10.61 jaetaan kaikki määrärahat avustuksina tai tukina kunnille, järjestöille, osakaskunnille, maanviljelijöille ja yrityksille eli noin 23 miljoonaa. Maanviljelijöitä tuetaan maanparannusaineiden käytössä, kunnille ja osakaskunnille ja järjestöille myönnettävät avustukset kohdistuvat lähivesien ja pohjavesien kunnostuksiin. Kaupunkivesien parantamiseen avustukset kohdistuvat kunnille ja yrityksille hulevesien hallintaan ja haitallisten aineiden päästöjen vähentämisen hankkeisiin. Maanomistajia avustetaan uusien ilmastokestävien maa- ja metsätalouden vesienhallintaratkaisujen toteuttamisessa.

Momentilta 35.10.23 jaetaan määrärahoja hankintana tutkimuslaitoksille vesiensuojelumenetelmien vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen, maanparannusaineiden käytön vesistövaikutuksia ja lisäksi niiden vaikutuksia maaperään ja satoon ja alueellisten toimijoiden osaamisen kehittämiseen ja yhteistyön lisäämiseen.

Helmi-elin ympäristöohjelma ja METSO-ohjelma					
Momentti	2021, €	2022, €	2023, €	JTS 2024, €	Lisätarve €/v
35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot	Helmi: 28 000 000	Helmi: 23 300 000	Helmi: 9 000 000	Helmi: 12 000 000	Helmi: 12 000 000
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	METSO: 38 000 000 Helmi: 10 000 000	METSO: 27 000 000 Helmi: 7 500 000	METSO: 24 000 000 Helmi: 5 000 000	METSO: 23 000 000 Helmi: 5 000 000	Koko momentille 30 000 000 €, jolloin momentilta kohdistuu METSOon 37 M€ ja Helmiin 8 M€.
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	Helmi: 14 500 000	Helmi: 13 000 000	Helmi: 3 000 000	Helmi: 0	Helmi: 15 000 000
Vesiensuojelun tehostamisohjelma					
Momentti	2021, €	2022, €	2023, €	JTS 2024, €	Lisätarve €/v
35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen*	2 500 000	4 500 000	3 200 000	0	3 000 000
35.10.61 Vesien- ja ympäristöhoidon edistäminen	12 500 000	7 500 000	8 800 000	0	23 000 000